

Задніченко Сергій Іванович,
заступник начальника управління ДООЗОР
Національної поліції України, полковник поліції

КОРУПЦІЯ ОДНА ІЗ СКЛАДОВИХ НЕПРАВОМІРНОЇ ВИГОДИ

Корупція зумовлена її впливом на суспільні відносини, а також негативними наслідками, яких вона завдає державі, обмежує гарантовані Конституцією України права і свободи людини. Адже, ст.3 Основного Закону України встановлено, що права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Корупція нівелює дотримання в державі принципів верховенства права,

ефективної діяльності та взаємодії державних органів влади. У наш час найбільш характерними і поширеними формами прояву корупції є одержання неправомірної вигоди, підкуп державних і суспільно-політичних діячів, чиновництва, незаконний протекціонізм та ін. Найбільшою мірою корумпованість виявляється у діяльності органів виконавчої і судової влади, які безпосередньо пов'язані з розпорядженням фінансовими і матеріальними ресурсами. Разом із традиційною формою одержання неправомірної вигоди з'явилися її сучасні модифікації. Замість конверта з грошима тепер фігурують дії, що визначають зміни в майновому становищі осіб, залучених до корумпованих стосунків (наприклад, кримінальне лобіювання, інвестування комерційних структур за рахунок засобів держбюджету, переказ державної власності до акціонерних товариств).

Найзмістовніше розкрили концептуальний підхід до визначення поняття «корупція» М.І. Мельник, В.І. Попов і А.А. Вишняков. Визначення корупції передбачає систематичний підкуп посадових осіб законодавчої, виконавчої та судової влади, громадських і політичних діячів, що спричиняє прийняття ними рішень, які порушують закон, тобто включає в себе злочини та порушення, пов'язані з використанням службового становища з особистою чи груповою метою. В її основі лежать такі вікові традиції взаємодії в суспільстві, як «послуга за послугу», *do ut des* («даю, щоб ти дав»). Нерідко вона виражається, з одного боку, у використанні службовцем свого статусу для отримання незаконних переваг, а з другого - у наданні останньому таких переваг.

Необхідно зазначити, що вчені розрізняють кілька форм корупції: низова (повсякденна); вершинна (елітна). Найбільш небезпечними є корупційні прояви у владних структурах, де корупція пов'язана з використанням адміністративного ресурсу (політична корупція, яка може виступати й у формі низової корупції, - одержання неправомірної вигоди за реєстрацію підприємства, й у формі вершинної - використання адміністративного ресурсу для отримання «потрібного» результату, наприклад, виборів). Окрім неефективного витрачання матеріальних і фінансових ресурсів, політична корупція призводить до дискредитації демократичних цінностей, зростання недовіри до влади. В Україні на цей час також існує політична корупція, яка знаходить своє віддзеркалення насамперед на виборах (наприклад, це «покупка» місць у списках, оскільки система голосування за списками стимулює такий різновид корупції). Це все є підставою для формування організованих корупційних структур, коли, по-перше, виникає взаємний інтерес корупційного характеру влади і громадянина, а саме у випадках, коли влада повинна надати громадянину деякі послуги (надати дозвіл, довідку). У таких ситуаціях корупції сприяє: збереження широкої сфери державних послуг, охоплених дозвільним принципом; незнання громадянами своїх прав на отримання послуг та обов'язків чиновників на їх надання; приховування чиновниками інформації про свої обов'язки і права громадян; складність бюрократичних процедур; монополія відомств на надання послуг; структурні особливості органів влади, при яких одне відомство володіє повноваженнями ухвалювати владні рішення і надавати послуги. Також, коли влада, виконуючи свою обмежуючу і регулюючу функцію, зобов'язує громадянина поділитися своїми ресурсами з державою, стягаючи обов'язкові платежі або накладаючи штрафи за порушення чинних норм. У цих ситуаціях корупції сприяє відсутність зручних процедур реалізації громадянином своїх зобов'язань, а також неадекватність штрафів, що сприяють ухиленню від їх сплати за допомогою неправомірної вигоди. І тому, неправомірна вигода в цьому просторі найчастіше виступає як офіційна оплата

додаткових послуг (наприклад, установлення плати за видачу й оформлення будь-яких документів, що у кілька разів перевищує витрати на цю операцію. Причому адміністрацією ціна встановлюється самостійно, без затвердження комітетом із цін і антимонопольним комітетом, оскільки в цьому випадку адміністрація в наданні послуги виступає як винятковий монополіст).

Що стосується державної корупції, то її існування внаслідок того, що у чиновника є можливість розпоряджатися ресурсами, які не належать йому, за рахунок ухвалення (або неприйняття) тих чи інших управлінських рішень (бюджетні кошти, державна або муніципальна власність, державні замовлення або пільги). Державні службовці виступають у ролі суб'єктів корупційної діяльності, оскільки тільки вони володіють владними повноваженнями для ухвалення рішень і здійснення дій, що призводять до виникнення корупційних відносин. Форми корупції у системі державної служби різноманітні, можуть виявлятися у виді: винагороди за отримання вигідних контрактів у формі оплати нібито консультаційних послуг, установлення непомірно високих гонорарів за публікації або лекції; службового шахрайства та інших форм розкрадання; отримання «комісійних» за розміщення державних замовлень; надання державним службовцям різного роду послуг та інших «знаків уваги»; поїздок у закордонні відрядження, на відпочинок і лікування за рахунок зацікавлених у вирішенні питань партнерів; здирства неправомірної вигоди, зокрема, незаконних винагород за прискорене вирішення питань, видачу документів тощо. Суттєву загрозу вона представляє для економічної безпеки держави, оскільки призводить до того, що порушуються конкурентні механізми ринку, оскільки досить часто з прибутком опиняється не той, хто конкурентоздатний, а той, хто зміг отримати переваги за одержання неправомірної вигоди. Як ми бачимо, корупція пов'язана з підкупом осіб, які перебувають на державній або громадській службі, з одержанням ними додаткових доходів, благ і переваг за вчинення умисних дій або бездіяльність.

Список використаних джерел:

1. Гарашук В. М. Актуальні проблеми боротьби з корупцією в Україні / В. М. Гарашук, А. О. Мухатаєв. - Х. : Право, 2010.